

Vides un reģionālās attīstības investīciju stratēģija 2000-2002

SATURS

1. Ievads

2. Investīciju politika

- 2.1. Investīciju politika vides aizsardzībā
- 2.2. Investīciju politika reģionālajā attīstībā

3. Prioritārie sektori investīciju piesaistei

4. Investīciju piesaistes principi un kritēriji

5. Investīciju projektu finansu avoti

- 5.1. Vides projektu finansu avoti
- 5.2. Reģionālās attīstības finansu avoti

6. Institucionālā struktūra

- 6.1. Institucionālā struktūra vides aizsardzības investīciju projektu realizācijai
- 6.2. Institucionālā struktūra reģionālās attīstības investīciju projektu realizācijai

7. Finanšu indikatori vides aizsardzībā

8. Modelētās investīcijas vides sektoros

- 8.1. Ūdenssaimniecība - programma 800+
- 8.2. Sadzīves atkritumu apsaimniekošana - programma 500-
- 8.3. Bīstamo atkritumu apsaimniekošana
- 8.4. Dabas aizsardzība
- 8.5. Gaisa aizsardzība un klimata pārmaiņas
- 8.6. Tīrās tehnoloģijas
- 8.7. Radiācijas drošība

9. Investīcijas reģionālajā attīstībā

- 9.1. Latvijas lauku attīstības programma
- 9.2. Latvijas pierobežas reģionu attīstības stratēģija
- 9.3. Latvijas mazo ostu attīstības programma

1. Ievads

Pievienojoties starptautiskajām vides aizsardzības konvencijām, noslēdzot starptautiskos līgumus vides kvalitātes uzlabošanai, kā arī iesaistoties pasaules ilgtspējīgas attīstības stratēģijas "Agenda 21" un lokālās "Baltic Agenda 21" izstrādē un realizācijā, Latvija ir apliecinājusi savu nostāju vides aizsardzībā. Galvenais mērķis ir Latvijas ilgtspējīga attīstība - nodrošināt sociāli ekonomisko attīstību,

- saglabājot augstu vides kvalitāti,
- samazinot piesārņojuma slodzi,
- racionāli izmantojot dabas resursus,
- veicinot reģionu attīstību,
- saglabājot kultūras mantojumu.

Tāpat nepieciešams integrēt vides aizsardzības jautājumus visu tautsaimniecības nozaru attīstības plānos. Šis mērķis sasaucas gan ar Latvijas vēlmi kļūt par Eiropas Savienības dalībvalsti, gan ar mūsu valsts ieguldījumu starptautiskās vides politikas realizācijā.

Lai garantētu Latvijas iedzīvotāju tiesības dzīvot kvalitatīvā vidē, nepieciešams sakārtot vides likumdošanu, saskaņojot to ar ES direktīvām un Latvijas starptautiskajām saistībām, un nodrošināt šo normatīvo aktu ieviešanu. **Līdz 2002. gada beigām paredzēts panākt vides likumdošanas atbilstību pašreizējām Eiropas Savienības prasībām, un, ievērojot ierobežotos finansu resursus, līdz 2015. gadam panākt šīs likumdošanas ieviešanu.**

Savukārt reģionālās attīstības politikas mērķis ir radīt priekšnoteikumus labvēlīgu un līdzvērtīgu vides, dzīves un darba apstākļu nodrošināšanai visos Latvijas reģionos; samazināt un novērst nelabvēlīgās reģionālās atšķirības un atbalstīt labvēlīgo atšķirību saglabāšanos; nodrošināt ilgtspējīgu un līdzsvarotu attīstību Latvijā un tās reģionos, veicinot reģionu pašattīstību, kas balstās uz vietējiem resursiem

Lai Latvija varētu sagatavoties iestāties ES, valstij jārealizē konkrēti uzdevumi reģionālās attīstības politikas jomā. Šie uzdevumi ir noteikti Reģionālās attīstības koncepcijā, Nacionālajā attīstības plānā, Nacionālajā programmā integrācijai Eiropas Savienībā, Pievienošanās partnerības dokumentā, kā arī EK Progresā ziņojumā par Latviju. Atbilstoši šajos dokumentos izstrādātajiem uzdevumiem nepieciešams izveidot spēcīgu institucionālo bāzi reģionos - reģionālās attīstības aģentūras, kas, piemēram, strādātu ar pirmsiestāšanās finansu instrumentiem un nākotnē ar ES strukturālo fondu administrēšanu reģiona līmenī. Reģionālās politikas realizēšanai jāizveido saikne starp nacionālo un reģionālo līmeni, izveidojot spēcīgu sistēmu un skaidru shēmu, kā 2000 programma un nākotnē pēc iestāšanās ES, Eiropas Reģionālās attīstības fonds tiks realizēti Latvijā, lai Latvija panāktu atbilstību ES prasībām reģionālās un strukturālās politikas jomā.

Eiropas Savienības reģionālā un strukturālā politika no citiem sektoriem atšķiras ar mazāku likumdošanas aktu skaitu, kas tieši ieviešami Latvijas normatīvajos aktos. Tomēr, lai realizētu ES prasības reģionālās politikas jomā ir nepieciešams izstrādāt un ieviest normatīvos aktus, kas nodrošina tādas reģionālās politikas realizēšanu, kas ir saskaņā ar ES prasībām šajā jomā. VARAM līdz 2000. gada beigām tiks izstrādāta Reģionālās attīstības nacionālā programma, kas noteiks reģionālās politikas realizēšanas mehānismu un kompetenču sadalījumu starp institūcijām, kas strādā ar reģionālās attīstības jautājumiem, tiks izveidotas reģionālās attīstības aģentūras (RAA) makroreģionu jeb lielo plānošanas reģionu robežās (patreiz NUTS III, nākotnē NUTS II līmenī viena RAA), kā arī paredzēts izstrādāt procedūru (MK noteikumi), kā reģionālās attīstības aģentūras sadarbosies savstarpēji un kāda būs to sadarbība ar VARAM un citām institūcijām. Saskaņā ar Deklarāciju par Ministru kabineta darbu tiks pārskatīta un papildināta Valsts investīciju programma, ņemot vērā reģionālās attīstības politikas principus. Lai nodrošinātu efektīvāku reģionālās politikas realizēšanu, pamatojoties uz Eiropas Savienības Strukturālās un reģionālās attīstības politikas principiem tiks pārskatīta un pilnveidota likumdošana reģionālās politikas jomā.

Sadarbībā ar Vides aizsardzības departamentu un Reģionālās attīstības departamentu u.c. institūcijām Investīciju departaments izstrādā "Vides un reģionālās attīstības investīciju stratēģiju" trīs gadu periodam. Savukārt katru gadu tiks sagatavots ziņojums par vides investīciju politikas realizāciju.

2. Investīciju politika

2.1. Investīciju politika vides aizsardzībā

Lai sasniegtu stratēģiskos mērķus vides aizsardzībā, tiek izstrādātas nacionālās programmas:

- Baltijas jūras vides aizsardzības nacionālā programma,
- Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas nacionālā programma.

Nacionālo programmu realizācijai atbilstoši noteiktajām prioritātēm valsts mērogā (ūdeņu aizsardzība, atkritumu apsaimniekošana, bioloģiskās daudzveidības un aizsargājamo teritoriju saglabāšana, gaisa aizsardzība) tiek gatavotas ilgtermiņa investīciju stratēģijas. Pašlaik jau ir izstrādātas investīciju stratēģijas:

- Ūdensapgāde un notekūdeņu attīrīšana Latvijas mazpilsētās - programma 800+,
- Sadzīves atkritumu apsaimniekošanas sistēmas izveide - programma 500-,
- Bīstamo atkritumu apsaimniekošanas sistēmas izveide.

Programmā 800+, kā arī lielo pilsētu ūdenssaimniecības sakārtošanā iekļautie ūdensapgādes projekti paredzēti, lai iedzīvotājus nodrošinātu ar kvalitatīvu dzeramo ūdeni un, paaugstinot padeves sistēmu drošību, taupītu ūdens resursus. Savukārt notekūdeņu attīrīšanas iekārtu celtniecība/rekonstrukcija un kanalizācijas sistēmu kvalitātes un drošības paaugstināšana samazinās ūdenstilpju eitrofikāciju un aizsargās gruntsūdeņus no piesārņošanas.

Programmā 500- paredzēts, slēdzot vecās vides aizsardzības prasībām neatbilstošās izgāztuves un ierīkojot jaunus sadzīves atkritumu apglabāšanas poligonus, samazināt atkritumu izgāztuvju radītos draudus iedzīvotāju veselībai un videi, t.sk. gruntsūdeņiem; uzlabot atkritumu apsaimniekošanas kvalitāti, ieviešot jaunas atkritumu savākšanas un otrreizējās izmantošanas tehnoloģijas; izveidot un atbalstīt otrreizējo izejmateriālu tirgu, vienlaicīgi samazinot dabas resursu patēriņu.

Vides aizsardzībā būtiska ir **bīstamo atkritumu apsaimniekošanas sistēmas sakārtošana**. Lai minimizētu bīstamo atkritumu (BA) nelabvēlīgo ietekmi uz vidi, nepieciešams izveidot drošu, valsts mēroga bīstamo atkritumu apsaimniekošanas sistēmu, kas būtu ilgtspējīga un darbotos pēc principa "piesārņotājs maksā".

Nozīmīga vides politikas prioritāte ir **tīro tehnoloģiju koncepcijas** ieviešana rūpniecībā. Saņemot valsts politisko atbalstu, privātajam sektoram paveras plašākas iespējas piesaistīt ārvalstu investorus tehnoloģiju ieviešanā, kā rezultātā tiek risinātas gan ūdens un gaisa aizsardzības problēmas, gan atkritumu apsaimniekošanas jautājumi, gan dabas resursu taupīšana.

Attiecībā uz atmosfēras **gaisa aizsardzību** uzmanība tiek pievērsta

- pārrobežu gaisa piesārņojuma samazināšanai - paredzēts uzlabot piesārņojuma kontroli,
- ozona slāņa aizsardzībai (līdz 2000. gadam Latvija ir apņēmusies pārtraukt freonu un halonu izmantošanu tautsaimniecībā) - paredzēts izveidot ozona slāni noārdošo vielu monitoringu un kontroli,
- globālo klimata pārmaiņu novēršanai, nodrošinot ievērojamu izmešu samazinājumu, t.sk. enerģētikā, līdztekus samazinot importētā kurināmā daudzumu un izmantojot alternatīvos energoresursus.

Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas nacionālās programmas stratēģiskais mērķis ir saglabāt un atjaunot ekosistēmu un tās dabiskās struktūras daudzveidību, saglabāt un veicināt vietējo savvaļas augu daudzveidību, saglabāt savvaļas sugu, kā arī kultūraugu un mājdzīvnieku šķirņu ģenētisko daudzveidību, veicināt tradicionālās ainavas struktūras saglabāšanos, nodrošināt dzīvās dabas resursu līdzsvarotu un ilgtspējīgu izmantošanu.

Radiācijas drošības programmas uzdevums ir nodrošināt Latviju pret kodolavārijām, izveidot infrastruktūru radiācijas drošībai un radioaktīvo atkritumu apsaimniekošanai, nostiprināt robežkontroli. Pašlaik prioritāte ir Salaspils pētnieciskā kodolreaktora slēgšana un demontāža.

Izstrādājot investīciju politiku Latvijā Eiropas Savienības kontekstā, būs jāpalielina investīcijas vides sektorā. Eiropas Komisijas atzinumā par Latvijas pieteikumu iestāties ES (*Agenda 2000*) un EK 1998. gada progresa ziņojumā norādīts, ka **Latvijai ir nepieciešamas sevišķi lielas investīcijas, lai nodrošinātu ES prasībām atbilstošu pilsētu notekūdeņu attīrīšanu, dzeramā ūdens un gaisa kvalitāti, atkritumu apsaimniekošanu u.c.**

Atbilstoši EK 11. ģenerāldirektorāta (vides politika) vērtējumam, Latvijai ES vides likumdošanas prasību ieviešana varētu izmaksāt 800 milj. latu tikai ūdenssaimniecības un atkritumu saimniecības sektora projektos, kuri ir tehniski ekonomiskās sagatavošanas stadijā. Tas nozīmē, **lai 2015. gadā sasniegtu pilnu atbilstību ES prasībām šajos divos sektoros, jānodrošina vidēji 50 līdz 60 milj. latu lielas investīcijas gadā.** Savukārt, lai katru gadu vides sektorā piesaistītu 13,5 milj. LVL no Pirmspievienotās strukturālā (*ISPA*) fonda, jānodrošina līdzfinansējums no valsts budžeta 4,5 milj. LVL. Taču *ISPA* fonda un atbilstošais Latvijas līdzfinansējums kopā sastāda tikai 17 milj. latu gadā. Pie tam jāatzīmē, ka ne visi projekti atbilst *ISPA* fonda finansēšanas prasībām, un to realizācijai finansējums jāpiesaista no citiem avotiem. Lai nodrošinātu minētos 50-60 miljonus latu gadā, pārējiem finansu avotiem (kredīti, pašvaldību budžets, dāvinājumi, valsts budžets) jānosedz 33-43 milj. LVL gadā. Izvērtējot pašvaldību budžeta un kredīta ņemšanas iespējas, kā arī potenciālos dāvinājumus, lai nodrošinātu šādu investīciju līmeni, **valsts budžeta finansējumam būtu jābūt vidēji 15-20 milj. LVL gadā.** Tāpat valsts budžetam vajadzētu nodrošināt nepieciešamo līdzfinansējumu efektīvai *ISPA* fonda līdzekļu piesaistei.

ES dalībvalstis vidēji vides sektorā iegulda aptuveni 1,5 % no iekšzemes kopprodukta (IKP). Pēc LR Ekonomikas un Finanšu ministrijas prognozēm valsts iekšzemes kopprodukts 2000.-2002. gadā pieaugs no 3944 līdz 4315 milj. latu. Tātad valsts budžeta finansējums 15-20 milj. latu sastāda tikai aptuveni 0,5 % no IKP.

Ekonomiskās politikas mērķu rādītāji, 1999.-2002. gads*

Rādītāji	1999	2000	2001	2002
Iekšzemes kopprodukta pieaugums, % pret iepriekšējo gadu	1,0	3,5	4,1	5,1
Valsts pamatbudžeta ieguldījums vides aizsardzībā, % no IKP	0,16	0,18	0,24	0,28
VIP ieguldījums vides aizsardzībā, % no IKP	0,90	1,06	1,12	1,16

* 1998. gada IKP bija 3773 milj. LVL

2.2. Investīciju politika reģionālajā attīstībā

Šobrīd reģionālās attīstības politiku reģionos realizē gan ar valsts finansu instrumentu (Mērķdotācijas teritorijas attīstības plānošanai, Valsts investīciju programma u.c) gan ar Eiropas Savienības *Phare*, divpusējās sadarbības u.c. atbalstu. Investīciju stratēģijas uzdevums ir pāriet uz programmu nevis atsevišķu projektu realizāciju. Nacionālajām un reģionālajām programmām savukārt jābalstās uz reģionālās attīstības principu, kas paredz samazināt nelabvēlīgās reģionālās atšķirības starp vairāk un mazāk attīstītiem reģioniem, kā

arī saglabāt un attīstīt katra reģiona dabas vides potenciālu un kultūrvides raksturīgās īpatnības.

Lai sasniegtu ES standartus un izlīdzinātu sociālekonomiskās atšķirības starp reģioniem Latvijā (piemēram, IKP Latgales reģionā ir 16%, savukārt Rīgas reģionā 37% no ES vidējā līmeņa), kā arī atšķirības starp Latviju un ES dalībvalstīm, ir nepieciešams būtiski palielināt investīcijas reģionālās attīstības veicināšanai un sekmēšanai. Investīcijas reģionālajā attīstībā, tiks virzītas reģionāli nozīmīgu projektu realizācijai, kas izrietēs no makroreģionu (NUTS III, perspektīvā NUTS II) attīstības programmām, stratēģijām, plāniem, tajos noteiktajām attīstības prioritātēm un risinās konkrētā reģiona prioritāras ilgtspējīgas attīstības problēmas. Jāņem vērā, ka par reģionāli nozīmīgiem projektiem viennozīmīgi nevar uzskatīt tikai tos projektus, kuru iniciatori ir pašvaldības, jo reģionāla nozīme var būt arī nozaru attīstības projektiem, t.i., būs nepieciešama nozaru projektu analīze no reģionālās attīstības viedokļa.

Reģionālās attīstības investīciju stratēģija tiks realizēta ciešā saistībā ar "Reģionālās attīstības nacionālo programmu", kura nodrošinās sasaisti starp valstī notiekošo plānošanu un tās realizācijas mehānismiem nacionālajā, reģionālajā (NUTS III, perspektīvā NUTS II) un pašvaldību līmenī.

Stratēģijas prioritātes:

- atbalsts reģionu attīstības aģentūru izveidošanai un nostiprināšanai (investīcijas aģentūru izveidošanā un nostiprināšanā, investīcijas cilvēkresursu attīstībā: reģionālās attīstības plānošana, projektu sagatavošana, monitorings, ES Strukturālo fondu administrēšana reģionālajā līmenī, uzņēmējdarbības pasākumu īstenošana, investīciju piesaistes mehānismi u.c.);
- atbalsts reģionu attīstības programmu izstrādē, tai skaitā attīstības stratēģiju, plānu izstrādē;
- investīcijas pētniecībā - reģiona ekonomiskā stāvokļa izpētē, lai varētu sekmīgi modelēt attīstības resursu izmantošanu;
- investīcijas vietējā un reģionu infrastruktūrā:
 - transporta infrastruktūra,
 - vides infrastruktūra,
 - sakaru infrastruktūra;
- investīcijas lauku un pilsētvides attīstībā (teritoriju plānojumu izstrādei, investīcijas dabas un kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanā, pilsētvides sakārtošanā, ciemu atjaunošanā un attīstībā, sociālās un veselības sistēmas infrastruktūrā u.c.).

Viens no svarīgākajiem reģionālās attīstības investīciju stratēģijas realizācijas finansu avotiem ir Eiropas Savienības pirmspievienošanās strukturālie fondi un jaunā *Phare* programma, kas paredzēti, lai palīdzētu kandidātvalstīm sagatavoties iestāties Eiropas Savienībā. Ja *ISPA* fonda mērķis ir finansiāli atbalstīt nākošo dalībvalstu pasākumus transporta un vides aizsardzības sektoros, *SAPARD* - lauksaimniecības sektora un lauku attīstībai, tad jaunā *Phare* programma atbalstīs tās strukturālās politikas jomas, kas palikušas ārpus *ISPA* un *SAPARD*, t.sk. atšķirību izlīdzināšanu reģionu starpā.

3. Prioritārie sektori investīciju piesaistei

Attīstīta infrastruktūra un sabiedriskie pakalpojumi (transports, enerģētika, komunālie pakalpojumi, vides kvalitāte, kultūrvide, izglītības un veselības aizsardzības sistēmas) ir nepieciešams priekšnoteikums un pamats valsts ekonomikas attīstībai. Galvenās prioritātes reģionu attīstībai izriet no reģionu attīstības programmām. Valsts investīciju programma līdz šim bijusi orientēta uz ieguldījumiem infrastruktūrā, kuru atdevi bieži vien grūti izteikt naudas izteiksmē un parasti tie neatmaksājas ātri. Starptautiskā pieredze rāda, ka šajos sektoros jāinvestē valstij, jo privātās investīcijas ir grūti piesaistāmas, īpaši pārejas periodā.

PRIORITĀTES		
Valsts	Pašvaldības	Prīvātais sektors
Likumdošana Infrastruktūra Dabas aizsardzība Radiācijas drošība Piesārņojuma kontrole, monitorings Vēsturiskais piesārņojums Dabas resursu racionāla izmantošana	Attīstības plānošana Komunālā saimniecība: ūdenssaimniecība, atkritumu apsaimniekošana Dabas resursu racionāla izmantošana Tūrisma infrastruktūra	Tīrās tehnoloģijas Labākās pieejamās tehnoloģijas Rūpniecības notekūdeņu attīrīšana Izmešu samazināšana Bīstamo atkritumu samazināšana Atkritumu utilizācija Ilgtspējīga lauksaimniecība Ekotūrisms

4. Investīciju piesaistes principi un kritēriji

Vides investīciju stratēģijas mērķis ir:

- uzlabot vides kvalitāti Latvijā,
- samazināt piesārņojuma slodzi,
- paaugstināt komunālo pakalpojumu līmeni, ievērojot Eiropas Savienības vides likumdošanas prasības.

Ir noteiktas prioritātes investīciju piesaistei, kā arī ir jau īstenoti un tiek realizēti atbilstoši investīciju projekti. Investīcijas vides kvalitātes uzlabošanai galvenokārt jāiegulda pašvaldību komunālās saimniecības attīstībā, t.i., ūdensapgādes, notekūdeņu attīrīšanas un kanalizācijas, kā arī atkritumu saimniecības sektorā. Būtiski ir izveidot arī bīstamo atkritumu apsaimniekošanas sistēmu valsts līmenī.

Ievērojot projektu atbilstību vides politikas prioritātēm un vides investīciju stratēģijai, t.i., vai projekts atbilst investīciju projektu statusam, VARAM novērtē:

- pašvaldības ieinteresētību valsts vides politikas realizācijā (Domes lēmums);
- pašvaldības gatavību veikt institucionālas reformas konkrētajā sektorā, kā arī realizēt adekvātu tarifu politiku, lai nodrošinātu projekta ilgtspēju (uzņēmuma efektīva darbība, aizdevuma atmaksāšana, uzturēšanas izmaksu segšana, attīstības nodrošināšana);
- pašvaldības gatavību nodrošināt projekta vadību un realizāciju, vietējo amatpersonu un speciālistu iesaistīšanos šajā procesā;
- investīciju projektu atbilstību pašvaldību attīstības plāniem, lai būtu garantēts pašvaldību budžeta līdzekļu ieguldījums,

kā arī izvērtē visus pieejamos resursus un kopfinansēšanas (uzņēmuma, pašvaldības, valsts līdzekļi; ārvalstu un starptautisko institūciju granti; aizdevumi ar atvieglotiem atmaksāšanas noteikumiem) iespējas:

- valsts budžeta finansējums ir iespējams projektos, kur vietējā finansējuma apjoms ir minimums 10-30% no projekta izmaksām un/vai pašvaldība ir gatava ņemt aizdevumu ar atvieglotiem atmaksāšanas noteikumiem projekta realizācijai, kā arī garantēt tā atmaksāšanu;
- ārvalstu dāvinājumi galvenokārt paredzami tikai no viena finansu avota, lai nesarežģītu līdzekļu apguvi un atskaišu sistēmu par izlietojumu atbilstoši investoru dažādajiem nosacījumiem.

atbalstīšanai. Bez tam Vides aizsardzības fonds pēc padomes lēmuma var palielināt savu ieguldījumu projektos, kur kāds no sarežģītās infrastruktūras investīciju projektu finansēšanas shēmas (valsts budžets, kredīti, dāvinājumi, pašu līdzekļi) finansu avotiem nav pieejams projekta realizētājam – pašvaldībai. Daļu LVAF mērķfinansējuma padomei atbilstoši iesniegtajiem projektiem būtu jānovirza arī **“nelielo” vides investīciju projektu sagatavošanai.**

Savukārt **“lielo”** (ISPA fonda minimālais projekta lielums no finansiālā viedokļa ir 5 milj. EUR – 3 milj. LVL) **projektu sagatavošana būtu jāparedz arī no VIP iekļautā pamatbudžeta**, jo pašreizējā ekonomiskajā situācijā pašvaldību – projektu iesniedzēju budžeta iespējas ir ierobežotas un ne visas pašvaldības ir spējīgas garantēt kredītu atdošanu, kā arī LVAF finansējums ir atkarīgs no fonda budžeta un padomes lēmuma. Līdz šim Valsts investīciju programmā tiek iekļauti projekti, ja tiem ir veikta priekšizpēte un sagatavots tehniski ekonomiskais pamatojums t.i. projekts ir praktiskās realizācijas stadijā. Reorganizējot VIP, būtu ne tikai jāparedz “lielo” projektu sagatavošanas finansēšana no VIP iekļautā pamatbudžeta, bet arī jāsaņem VIP un pirmspievienotās strukturālo fondu nosacījumi, lai nerastos šķēršļi ES līdzekļu piesaistei. Piemēram, realizējot lielos vides investīciju projektus, pašvaldības veido jaunus starppašvaldību uzņēmumus projektu realizācijai (ūdenssaimniecības projekti pēc upju sateces baseinu principa) vai kopīgas apsaimniekošanas sistēmas radīšanai (sadzīves atkritumu apsaimniekošanas projekti). Diemžēl pašvaldībām saskaņā ar spēkā esošo likumu “Par pašvaldībām” ir juridiskas problēmas deleģēt savas funkcijas jaunizveidotajām institūcijām, kā arī atbilstoši likumam “Par pašvaldību budžetu” šīs institūcijas nevar kļūt par pašvaldību garantiju saņēmējiem kredītresursu piesaistīšanai.

5.2. Reģionālās attīstības finansu avoti

Reģionu ilgtspējīgas attīstības veicināšanai Latvijā darbojas vairāki finansu instrumenti:

- Valsts investīciju programma,
- Mērķdotācijas teritorijas attīstības plānošanai,
- Reģionālais fonds,
- ES *Phare* programma.

Patreiz VARAM pārziņā ir **mērķdotāciju piešķiršana teritorijas attīstības plānošanai**. Lai veicinātu kompleksu valsts un katra tās reģiona attīstību, reģionālās nozīmes investīciju projektiem jāizriet no reģionu attīstības plāniem. 1996. gadā Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs izveidoja Teritorijas attīstības plānošanas valsts mērķdotāciju piešķiršanas komisiju. Lai atbalstītu attīstības plānu izstrādi, plānošanas reģioni, rajonu, pilsētu un pagastu pašvaldības var saņemt valsts mērķdotāciju pašvaldību teritorijas attīstības plānu izstrādāšanai viena budžeta gada ietvaros, kur saņēmēj institūcijai ir jānodrošina līdzfinansējums 20% apmērā. Rajoni un republikas nozīmes pilsētas var saņemt grantu 15000 latu apmērā, pilsētu un pagastu pašvaldības -7000 latu apmērā. Lai veicinātu reģionu attīstības plānu izstrādi, pašvaldībām var piešķirt papildu valsts mērķdotāciju - 10000 latu apmērā, ja tie aptver vairākas pašvaldības un plānošanas procesu koordinē vai vada pašvaldību izveidota institūcija.

1996. gadā mērķdotāciju piešķiršanai bija paredzēts 0,57 milj. latu liels budžets, kā ietvaros tika piešķirtas mērķdotācijas 69 pašvaldībām, 1997. gadā budžeta apjoms tika palielināts līdz 1 milj. LVL un mērķdotācijas izsniegtas 130 pašvaldībām, 1998. gadā - 1 milj. LVL (131 pašvaldība), 1999. gadā - 350 000 LVL (54 pašvaldības).

Ekonomikas ministrijas kompetencē šobrīd ir **Valsts investīciju programma** un **Reģionālais fonds**. Saskaņā ar deklarāciju par MK darbu ir jāpārskata VIP, ievērojot reģionālās attīstības principus. Līdzšinējā VIP realizēšanas procesā tiek izskatīti nozaru projekti, savukārt tā dēvētie reģionālie projekti, neizriet no reģionu attīstības plāniem, kā rezultātā tie neatbilst jēdzienam “reģionālās nozīmes projekti”. Iepriekšējos gados no VIP tika finansēti galvenokārt nozaru projekti, kuri netika skatīti no reģionālās attīstības viedokļa. Šobrīd tiek piedāvātas

vairākas shēmas kā realizēt VIP programmu 2001. gadā. Patreiz jauna apstiprināta modeļa nav.

Reģionālais fonds tika izveidots 1997. gadā, lai radītu iespējas īpaši atbalstāmo reģionu ekonomiskajai attīstībai, veicinot uzņēmējdarbības attīstību. Fonds finansē projektus, kuriem ir sagatavots biznesa plāns un plānoto pasākumu programma, ja šī projekta realizāciju atbalsta vietējā pašvaldība. Vidēji katru gadu fondam tiek piešķirts 1 milj. latu, kā rezultātā tiek segti kredītprocenti MVU uzņēmējiem. Lai nodrošinātu efektīvu reģionālās politikas realizēšanu, Reģionālā fonda līdzekļi ir pārāk ierobežoti, nepieciešams arī pārskatīt fonda darbības sfēru. Līdz 2000. gada jūlijam VARAM izstrādās Likumu par reģionālo attīstību.

Phare programma ir izveidota 1989. gadā, lai sniegtu finansiālu palīdzību Centrāleiropas un Austrumeiropas valstīm ekonomiskās un politiskās pārejas periodā. Arī Latvija kā Eiropas Savienības *Phare* programmas partnervalsts saņem finansējumu no šīs programmas. Sākot ar 2000. gadu *Phare* programmas darbība ES kandidātvalstīs ir nedaudz mainījusies, liekot lielāku uzsvaru uz integrācijas procesu ES.

Phare vadlīnijas nosaka, ka palīdzība tiek novirzīta 3 prioritāriem sektoriem:

- Institūciju stiprināšana,
- Investīcijas Eiropas Savienības likumdošanas ieviešanai,
- Investīcijas, lai veicinātu ekonomisko un sociālo kohēziju (šīs investīcijas tiek virzītas uz konkrētu mērķreģionu/mērķreģioniem, ko nosaka attiecīgās valsts valdība).

Kopējais *Phare* budžets visām 10 kandidātvalstīm ir paredzēts **1,5 miljardi EUR** gadā. Institūciju stiprināšanai tiek novirzīti 30%, investīcijām 70% no *Phare* programmas līdzekļiem. Indikatīvs Eiropas Komisijas sadalījums nosaka, ka Latvijai gadā varētu tikt piešķirti **30 milj. EUR** (18,5 milj. LVL) *Phare* Nacionālajai un Pārrobežu sadarbības programmai. Investīciju projektu minimālais apjoms ir 2 milj. EUR (1,25 milj. LVL). Nepieciešamais Latvijas līdzfinansējums sadaļā "Institūciju stiprināšana" nepieciešams vismaz 10% apmērā, investīciju projektiem – vismaz 25% apmērā no projekta kopsummas.

Izvērtējot projektu atbilstību *Phare* vadlīnijām, gan Latvijas valdība (MK), gan Eiropas Komisija sekos, lai projektu pieteikums atbilstu:

- Nacionālās programmas integrācijai Eiropas Savienībā,
- "Pievienošanās partnerības" un
- Nacionālā attīstības plāna prioritātēm,

kā arī būtu iekļauts nozares attīstības stratēģijā vai plānā.

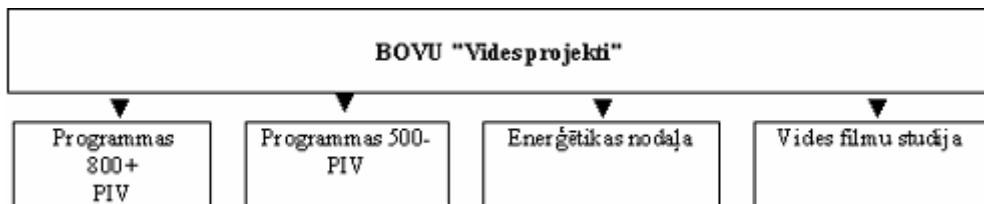
6. Institucionālā struktūra

6.1. Institucionālā struktūra vides aizsardzības investīciju projektu realizācijai

Galvenā investīciju projekta realizācijā iesaistītā institūcija atbilstoši "Likumam par pašvaldībām" ir pašvaldība, jeb projekta pasūtītājs. Bez pašvaldības iniciatīvas un ieinteresētības, projektu realizējot bieži vien rodas problēmas, tādēļ tieši pašvaldībai jāuzņemas vadošā loma šajā procesā. Savukārt VARAM izstrādā vides politikas plānu, nacionālās programmas, investīciju programmas un stratēģijas, kā arī palīdz pašvaldībām realizēt projektus, veicina finansējuma piesaisti un sekmē projektu iekļaušanu Valsts investīciju programmā un Nacionālajā indikatīvajā programmā. Investīciju projektu un programmu iniciēšanā, izstrādē un vadīšanā piedalās VARAM Vides aizsardzības departaments (VAD), Reģionālās attīstības departaments (RAD), Investīciju departaments (ID) un Eiropas integrācijas nodaļa.

Efektīvai un optimālai likumdošanas ieviešanai un programmu realizācijai ir izveidotas vairākas struktūrvienības LR VARAM pakļautībā – Latvijas Vides investīciju fonds (LVIF),

BOVU "Vides projekti", A/S "BAO". LVIF piesaista ārvalstu finanšu resursus sabiedriskā un privātā sektora vides aizsardzības projektiem, A/S "BAO" ievieš bīstamo atkritumu stratēģiju un apsaimnieko bīstamo atkritumu glabātavu Gardenē, BOVU "Vides projekti" nodarbojas ar pašvaldību izstrādāto projektu tehnisko uzraudzību un ieviešanu.

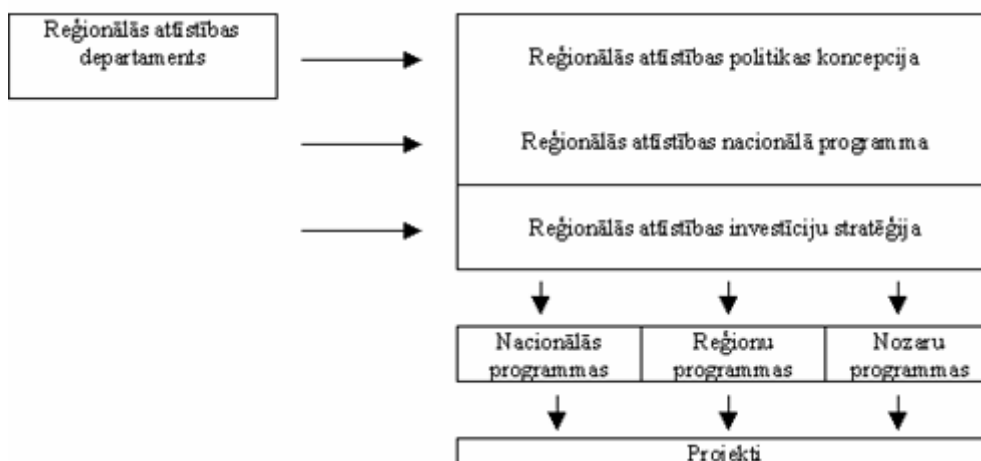

Valsts institūciju ieguldījums projekta realizācijā ir atkarīgs no projekta fāzes, piemēram, Investīciju departamenta līdzdalība visintensīvāk ir sākotnējās projekta fāzēs (identifikācija, finanšu avotu piesaiste, projekta priekšizpēte), savukārt "Vides projektiem" vislielākā loma ir tehniski ekonomiskā pamatojuma sagatavošanas, projektēšanas un celtniecības fāzē.

Atbilstoši "Likumam par ietekmes uz vidi novērtējumu", uzsākot investīciju projektus, jānovērtē paredzētās darbības iespējamā ietekme uz vidi un jāizstrādā priekšlikumi nelabvēlīgās ietekmes novēršanai vai samazināšanai. Šo procesu koordinē IVN valsts birojs. Būtiski, ka **IVN procedūra nodrošina paredzamās darbības ietekmes novērtējuma sākotnējo sabiedrisko apspriešanu** - sabiedrībai ir iespēja ne tikai iepazīties ar darba ziņojumu, bet arī iesniegt rakstveida priekšlikumus un piedalīties darba ziņojuma sabiedriskajā apspriešanā.

6.2. Institucionālā struktūra reģionālās attīstības investīciju projektu realizācijai

Reģionālās attīstības programmu un projektu iniciēšanā, izstrādē un vadīšanā piedalās dažādu līmeņu institūcijas. Reģionālās politikas efektīvai īstenošanai ir izveidota Reģionālās attīstības padome, kas pieņem politiskos lēmumus. Saskaņā ar Reģionālās attīstības padomē pieņemto Konceptiju par reģionālās attīstības aģentūru izveidošanu visā Latvijā tiks izveidots šo aģentūru tīkls. Aģentūras ir izpildinstitūcijas, to galvenās funkcijas ir reģionālās attīstības plānošana - programmu izstrāde, šo programmu realizēšana, projektu sagatavošana un ieviešana, pirmspievienošanās strukturālo fondu administrēšana reģionā un citi jautājumi, kas saistīti ar reģiona attīstību.

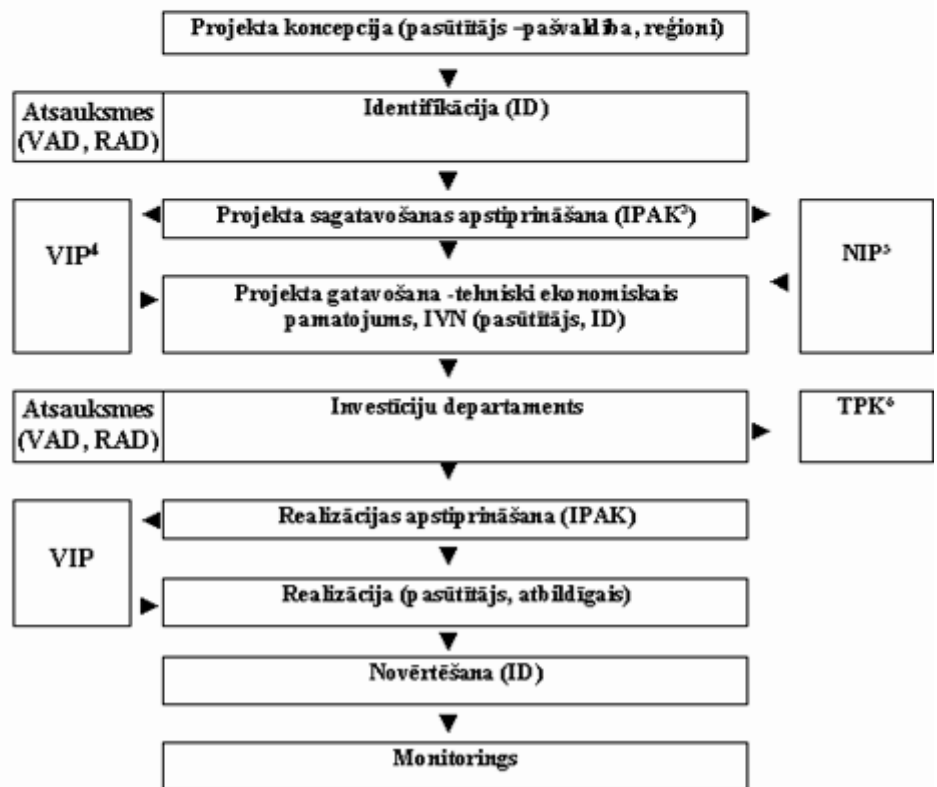

Reģionu attīstības programmām jābūt izstrādātām saskaņā ar "Teritorijas attīstības plānošanas likumu" un Noteikumiem par teritoriju plānojumiem, kā arī jābalstās uz Eiropas Savienības strukturālo fondu principiem.

P
O
L
I
T
I
S
K
A
I
S

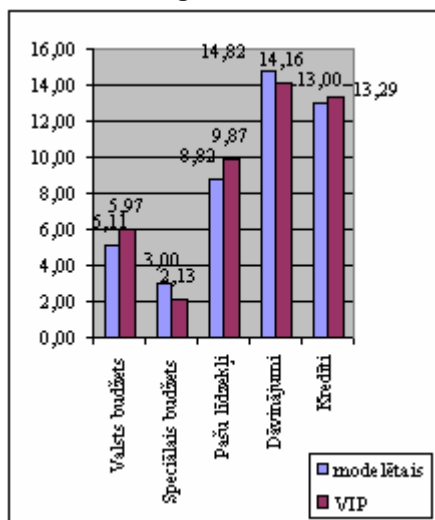
P
R
O
J
E
K
T
U
L
Ī
M
E
N
I
S

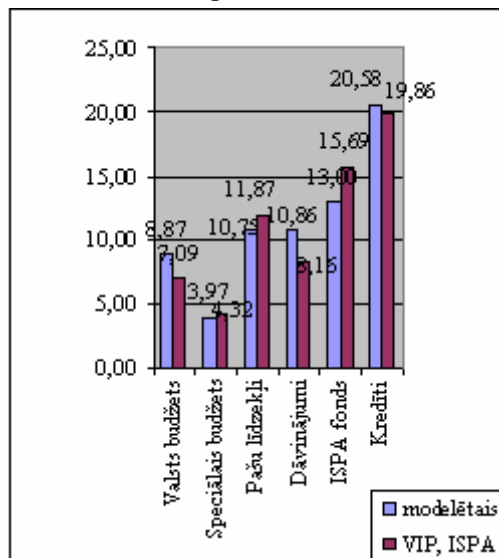
7. Finanšu indikatori vides aizsardzībā

Ar ES *Phare DISAE* programmas atbalstu 1998.-1999. gadā tika analizēta Latvijas vides likumdošanas un par šīs likumdošanas ieviešanu atbildīgo institūciju atbilstība ES prasībām. Pētījumā izstrādāja finanšu plānu ES nosacījumu ieviešanai un sektoriālās stratēģijas vides aizsardzībā - modelēja optimālo investīciju sadalījumu.

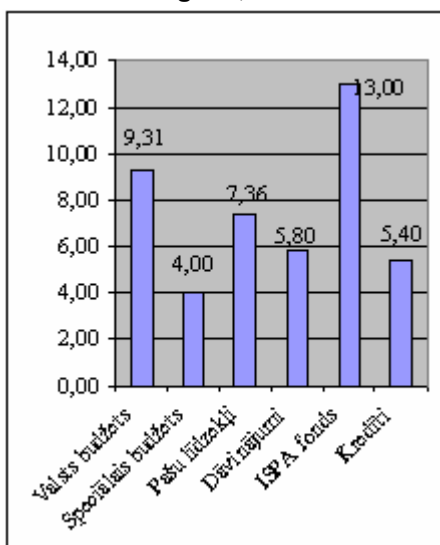
1999. gads, mil LVL

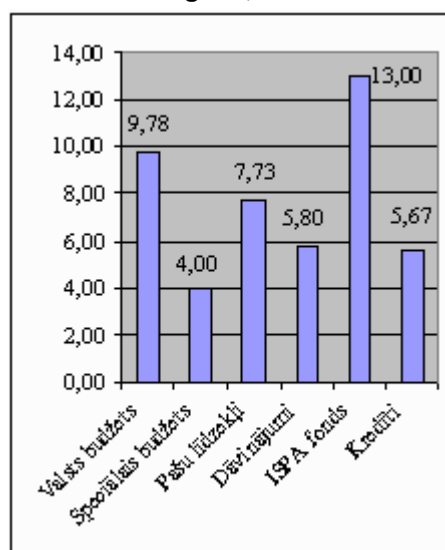
2000. gads, mil LVL

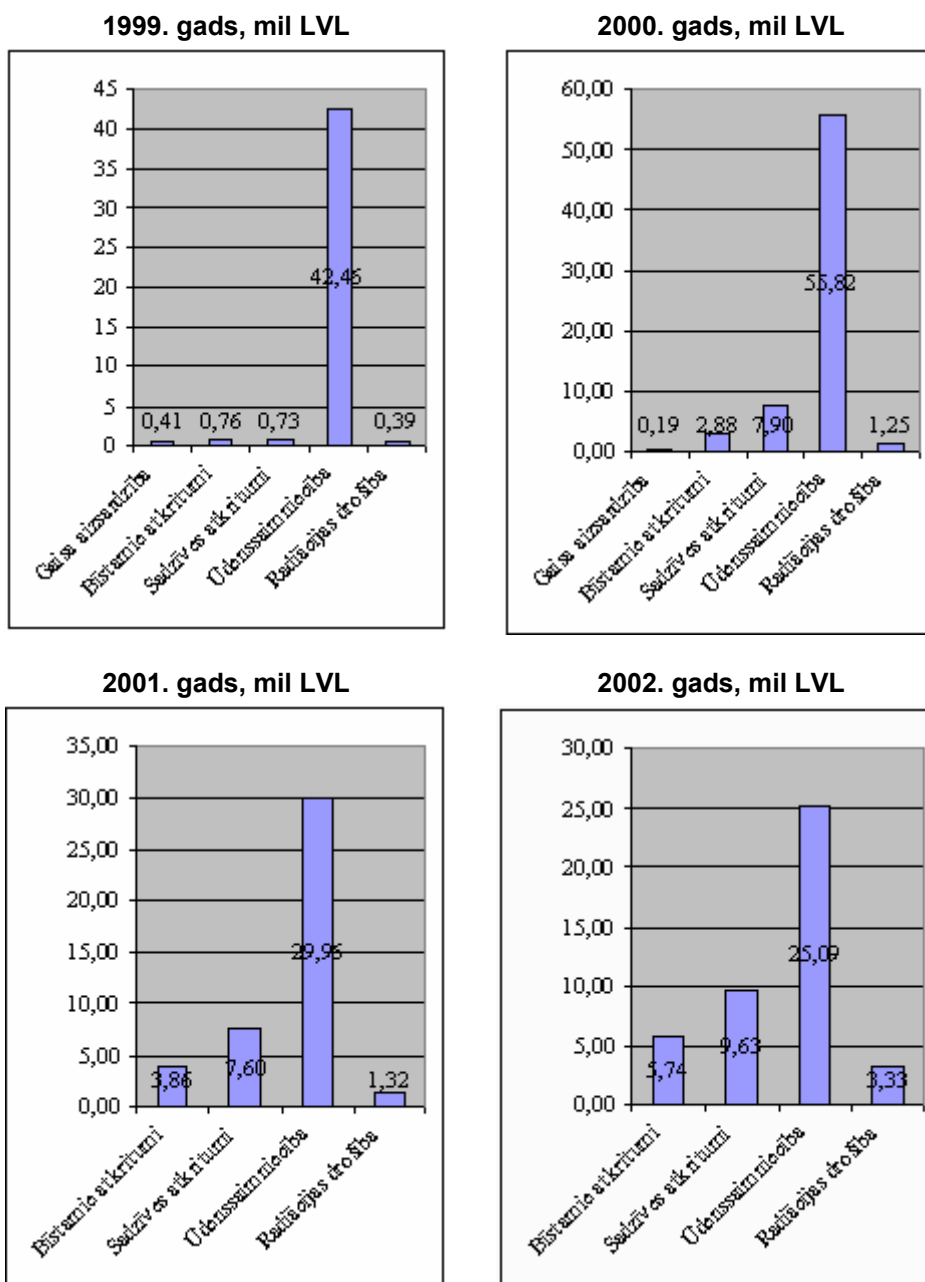
2001. gads, mil LVL

2002. gads, mil LVL

8. Modelētās investīcijas vides sektoros

8.1. Ūdenssaimniecība - Programma 800+

Parakstot līgumu par ES asociētās valsts statusa iegūšanu, Latvija ir apņēmusies tuvākajā laikā harmonizēt nacionālo likumdošanu ar Eiropas Savienības direktīvām un noteikumiem, kā arī nodrošināt to ieviešanu.

Stratēģijas prioritātes

- Ūdenssaimniecības sakārtošana lielpilsētās līdz 2010. gadam (Rīgas, Daugavpils, Liepājas piesārņojuma slodze atzīta par būtiskāko draudu Baltijas jūrai).
- Ūdenssaimniecības sakārtošana pilsētās ar iedzīvotāju skaitu vairāk nekā 2000 līdz 2015. gadam.

Situācijas raksturojums 1999. gadā

Projektu statuss	Projektu skaits	Iesaistīto pilsētu skaits	Projektā ietvertu iedzīvotāju skaits
Realizēti	6	6	12 622
Ieviešanas stadijā	22	22	1 226 547
Izpētes stadijā	35	35	418 376

Programmas sagatavošanā un realizācijā ieguldīto investīciju struktūra, milj. LVL

Valsts budžets	10,8
Speciālais budžets	3,7
Dāvinājumi	8,4
programmas, fondi	19,6
divpusējā sadarbība	6,9
Kredīti	12,5
Pašu līdzekļi	61,9
Kopā	42,9
t.sk. ūdenssaimniecības sakārtošana likumdošana, izpēte, apmācība u.c.	19,0

Notekūdeņu attīrīšanas parametri

Pilsētas lielums (pēc personu ekvivalenta*)	Maksimāli pieļaujamā koncentrācija notekūdeņos, mg/l**				
	BSP5	ĶSP	SVkop. ***	P kop.	N kop.
>100 000 (līdz 2001. g.)	25	125	35	1	10
10 000 - 100 000 (līdz 2006. g.)	25	125	35	2	15
2000 -10 000 (līdz 2006. g.)	25	125	60		
<2000 (līdz 2006. g.)	ja notekūdeņi tiek ievadīti upē ar augstu pašattīrīšanās pakāpi, mehāniskā attīrīšana varētu būt pietiekoša				

* bioloģiskais skābekļa patēriņš 5 dienās, uz vienu iedzīvotāju tas ir 60g/dienā

** parametri atbilstoši ES direktīvām

*** suspendētās vielas

Dzeramā ūdens kvalitātes parametri*

	Koncentrācija pēc pastāvošajām normām	Koncentrācija atbilstoši ES direktīvām
Bromāti	25 ¼g/l	10 ¼g/l
Trihalogēnmetānu sav.	150 ¼g/l	100 ¼g/l
Alumīnijs	0,5 mg/l	0,2 mg/l
Dzelzs	0,4 mg/l	0,2 mg/l
Mangāns	0,2 mg/l	0,05 mg/l
Oksidējamība	8,0 mg/l	5,0 mg/l

* parametri, kas atšķiras no ES direktīvu prasībām, - jāievieš līdz 2015. gadam

Nepieciešamās investīcijas programmas realizācijai - 580 milj. LVL

Notekūdeņu attīrīšana pilsētās 310 milj. LVL

Dzeramā ūdens sagatavošana 270 milj. LVL

Investīciju struktūra, milj. LVL

Investīciju avots	2000	2001	2002	Kopā
Valsts budžets	4,96	2,69	2,10	9,75
Speciālais budžets	3,36	0,52	0,58	3,88
Dāvinājumi	6,07	1,58	9,30	8,23
ISPA	11,72	12,99	4,85	34,01
Kredīti	17,66	9,98	5,13	32,49
Pašu līdzekļi	10,53	7,65		23,30
Kopā*	54,29	35,41	21,96	111,66

* Pēc 2000. gada finansu ietilpīgo lielo pilsētu projektu pirmā fāze tuvojas nobeigumam, savukārt programmā 800+ jāveic projektiem priekšizpēte, ko VIP pagaidām neparedz finansēt (tabula atspoguļo 2000. gadā jau realizācijā esošo projektu finansēšanu). Lai realizētu valsts investīciju stratēģiju ūdenssaimniecībā, katru gadu nepieciešams ieguldīt 40 milj. latu šī sektora sakārtošanā. Plānojam sasniegt šo līmeni, uzsākot 2001. un 2002. gadā jaunu projektu finansēšanu.

8.2. Sadržīves atkritumu apsaimniekošana - Programma 500-

Lai realizētu valsts vides politiku un sekmētu Latvijas integrāciju ES, nepieciešams izveidot Eiropas Savienības vides kvalitātes prasībām atbilstošu atkritumu apsaimniekošanas sistēmu. Saskaņā ar 1998. gadā apstiprināto Nacionālo sadzīves atkritumu apsaimniekošanas stratēģiju galvenie uzdevumi šī mērķa īstenošanai ir:

- slēgt esošās, vides prasībām neatbilstošās atkritumu izgāztuves, tādējādi samazinot atkritumu negatīvo ietekmi uz vidi;
- izveidot 12-15 mūsdienīgus, sanitārajām prasībām atbilstošus sadzīves atkritumu apglabāšanas poligonus;
- sakārtot sadzīves atkritumu apsaimniekošanas sistēmu tā, lai nodrošinātu sadzīves atkritumu savākšanas pakalpojumus visiem reģiona iedzīvotājiem un pārējiem atkritumu ražotājiem un tādējādi novērstu nelegāli izbērto atkritumu ietekmi uz vidi.

Stratēģijas prioritātes

Sadzīves atkritumu apsaimniekošanas (savākšanas) sistēmas sakārtošana

- Līdz 2005. gadam jānodrošina, ka atkritumu savākšanas sistēma aptver 60% Latvijas iedzīvotāju.
- Līdz 2008. gadam jānodrošina, ka 85% no visiem saražotiem atkritumiem tiek savākti centralizēti.
- Līdz 2011. gadam visiem iedzīvotājiem jābūt iespējai izmantot atkritumu savākšanas dienestu pakalpojumus.

Nelegālo atkritumu izgāztuvju radītās negatīvās ietekmes uz vidi samazināšana

- Līdz 2006. gadam pilnībā jāpārtrauc nelegālā atkritumu izgāšana.

Izgāztuvju radītās negatīvās ietekmes uz vidi samazināšana

- Līdz 2004. gadam par 50% jāsamazina esošo izgāztuvju skaits.
- Līdz 2007. gadam jānodrošina, ka 60% savāktu sadzīves atkritumu nonāk atkritumu apglabāšanas poligonos.
- Līdz 2010. gadam izgāztuvju skaits jāsamazina vismaz līdz 50 izgāztuvēm.
- Līdz 2015. gadam jāizveido 12-15 atkritumu apglabāšanas poligoni (visas izgāztuves ir slēgtas).

Atkritumu ražošanas apjomu samazināšana un atkritumu otrreizējās izmantošanas palielināšana

- Līdz 2002. gadam jāizstrādā stratēģija ekonomiski pamatotas dalītās atkritumu savākšanas un pārstrādes sistēmas realizācijai.
- Līdz 2005. gadam par 20% jāsamazina apglabājamo atkritumu daudzumu, samazinot atkritumu ražošanas apjomus, atkritumus otrreiz izmantojot un pārstrādājot.

Situācijas raksturojums 1999. gadā

Projektu statuss	Projektu skaits	Projekta teritorija, km²	Reģions	Projektā ietverto iedzīvotāju skaits
Realizēti	1	2744	Talsu reģiona SAA	50 000
Ieviešanas stadijā	4	21 847		1 411 000
		3365	Rīgas aglomerācijas SAA	1 000 000
		3653	Liepājas reģiona SAA	150 000
		2518	Ventspils reģiona SAA	61 000
		10 468	Ziemeļvidzemes reģiona SAA	200 000
Izpētes stadijā	3	18 675		454 000
			Malienas reģiona SAA	90 000
			Austrumlatgales reģiona SAA	124 000
			Dienvidlatgales reģiona SAA	240 000
Potenciālie	4-5	23 169	Aizkraukles, Bauskas, Dobeles, Jelgavas, Jēkabpils, Kuldīgas, Madonas, Ogres, Saldus, Tukuma raj. un Jūrmalas pils.	600 000

Programmas sagatavošanā un realizācijā ieguldīto investīciju struktūra, milj. LVL

Valsts budžets	0,82
Speciālais budžets	0,82
Dāvinājumi	1,66
divpusējā sadarbība	0,35
Pašu līdzekļi	3,65
Kopā t.sk. atkritumu apsaimniekošana	
utilizācija	1,41
likumdošana, izpēte, apmācība	0,41
	1,83

Programmas indikatori

Indikators	2000	2001	2002
Atkritumu apglabāšanas poligonu skaits	1	2	4
Iedzīvotāju skaits reģionos, kuros ir izveidota reģionālā SAA sistēma,*	50 000	111 000	461 000
- % no kopējā iedzīvotāju skaita Latvijā	2%	4,5%	19%
Reģionu teritorija, kuros izveidota reģionālā SAA sistēma,* km ²	2700	5300	19400
- % no kopējās Latvijas teritorijas	4,2%	8,2%	29,8%

* Ir izveidota un pieejama vienota reģionālā atkritumu apsaimniekošanas sistēma un atkritumi tiek izvietoti izbūvētajā atkritumu apsaimniekošanas poligonā

Nepieciešamās investīcijas programmas realizācijai - 190 milj. LVL

Sākotnējie ieguldījumi 12-15 sanitāro poligonu ierīkošanai	80-90 milj. LVL
Kopējie ieguldījumi atkritumu savākšanas un transportēšanas sistēmas izveidei	30-40 milj. LVL
Kompostēšana	15-20 milj. LVL
Veco izgāztuvju sanācija, rekultivācija un slēgšana	40-50 milj. LVL

Plānotās investīcijas programmai, milj. LVL

Investīciju avots	2000	2001	2002	Kopā
Valsts budžets	0,68	3,00	2,40	6,08
Speciālais budžets	0,70	1,02	1,94	0,70
Dāvinājumi	0,93	11,16	*	3,89
/SPA	3,53	5,57	7,69	14,69
Kredīti	2,20	1,77	2,07	15,46
Pašu līdzekļi	1,28			5,12
Kopā	9,32	22,51	14,11	45,94

* ES fondu finansējums atkarīgs no sagatavotajiem projektiem

8.3. Bīstamo atkritumu apsaimniekošana

Bīstamo atkritumu apsaimniekošanas sistēmas būtiskākās sastāvdaļas ir ekoloģiski droša bīstamo atkritumu savākšana, transportēšana, pārstrāde un galējā deponēšana.

Stratēģijas prioritātes

- Bīstamo atkritumu likvidācijas iekārtas palaišana ekspluatācijā, 2001.-2003. gads.
- Nelikvīdo lauksaimniecības ķīmikāliju un tiem līdzīgo bīstamo atkritumu likvidācija, 2001. - 2003. gads.
- Bīstamo atkritumu poligona projektēšana un celtniecība, 2001.-2003. gads.
- Dalītās bīstamo atkritumu savākšanas un pārstrādes sistēmas izveide:
 - infekciozie atkritumi,
 - naftas produktu atlikumi,
 - sadzīves bīstamie atkritumi,
 - azbestu saturošie atkritumi,
 - veterinārie atkritumi.
- Ostu atkritumu apsaimniekošana.
- Vēsturiski piesārņoto teritoriju attīrīšana.

Situācijas raksturojums 1999. gadā

Projektu statuss	Projektu skaits	Projekta mērķis
Realizēti	2*	Nelikvīdo lauksaimniecības ķīmikāliju savākšana un pagaidu deponēšana
	17	Likumdošana, izpēte, apmācība
Ieviešanas stadijā	1	BA sadedzināšanas iekārtas iegāde un palaišana ekspluatācijā
Izpētes stadijā	1	BA poligona projektēšana un celtniecība
Potenciālie	5	Dalītās BA savākšanas sistēmas izveide

*Gardenē savāktas 1500 t nelikvīdās lauksaimniecības ķīmikālijas.

Bīstamie atkritumi, kuru pārstrādei nepieciešamas speciālas jaudas*

Bīstamo atkritumu grupa	Daudzums, t/gadā
Naftas produktus saturošie atkritumi, kas apstrādājami, sadedzināmi vai citādi utilizējami	20 000
Organiskie bīstamie atkritumi speciālai sadedzināšanai	4000
Neorganiskie bīstamie atkritumi fizikāli ķīmiskai apstrādei	500
Bīstamie atkritumi, kuri apglabājami speciālā poligonā	7000

*Dati, kas iegūti pētījumos, precizējami atbilstoši ekonomiskajai attīstībai.

Programmas sagatavošanā un realizācijā ieguldīto investīciju struktūra, milj. LVL

Valsts budžets	1,66
Speciālais budžets	1,58
Dāvinājumi	1,63
programmas, fondi	0,44
divpusējā sadarbība	5,31
Kopā	2,94
t.sk. BA apsaimniekošanas sistēmā	

Programmas mērķfinansējums, milj. LVL

Lauksaimniecisko ķīmikāliju savākšana	1,79
Bīstamo atkritumu dalītā savākšana, utilizācija, pārstrāde	1,08
Bīstamo atkritumu apsaimniekošanas sistēmas infrastruktūras objektu izveide	1,17
Izpēte, likumdošanas saskaņošana, projektu vadība	1,27

Nepieciešamās investīcijas programmas realizācijai - 19 milj. LVL

Bīstamo atkritumu sadedzināšanas iekārtas iegāde un uzstādīšana 1 - 3 milj. LVL

Bīstamo atkritumu galīgās izgāztuves projektēšana un celtniecība 8 - 11 milj. LVL

Bīstamo atkritumu savākšana, transportēšana, pārkraušana 2 - 5 milj. LVL

Plānotās investīcijas programmai, milj. LVL

Investīciju avots	2000	2001	2002	Kopā
Valsts budžets	0,40	0,65	0,75	1,80
Speciālais budžets	0,10	0,85	0,75	1,70
Dāvinājumi	0,86	0,90	0,65	2,41
ISPA	0,44	1,24	2,48	4,16
Pašu līdzekļi		0,30	0,30	0,60
Kopā	1,80	3,94	4,93	10,67

8.4. Dabas aizsardzība

Lai saglabātu bioloģisko daudzveidību un nodrošinātu dabas aizsardzību, nepieciešams

- samazināt piesārņojuma slodzi,
- dabas resursu izmantošanā ievērot ilgtspējīgas attīstības principus,
- teritoriju attīstības plānos, nozaru attīstības plānos, nacionālajās programmās ievērot dabas aizsardzības vajadzības.

Investīcijas notekūdeņu attīrīšanai, gaisa piesārņojuma samazināšanai, atkritumu saimniecības sakārtošanai, tīro tehnoloģiju ieviešanai ir arī investīcijas dabas aizsardzībā. Līdztekus šīm investīcijām valsts ir ieinteresēta ieguldīt līdzekļus tieši dabas aizsardzības sistēmā.

Stratēģijas prioritātes

- Dabas aizsardzības likumdošanas sistēmas sakārtošana līdz 2002. gadam.
- Dabas aizsardzības institucionālās struktūras izveidošana.
- Aizsargājamo dabas teritoriju apsaimniekošanas nodrošināšana un aizsardzības plānu izstrāde.
- Vienotas bioloģiskās daudzveidības monitoringa sistēmas izveide, indikatoru izstrādāšana.

Situācijas raksturojums 1999. gadā

Aizsargājamās teritorijas Latvijā*

Aizsargājamo teritoriju statuss	Skaitis	Teritorija, ha
Biosfēras rezervāti	1	475 326
Nacionālie parki	2	135 918
Rezervāti	5	40 584
Aizsargājamo ainavu apvidi	6	151 444
Dabas parki	22	87 352
Dabas liegumi	211	170 448

*1999. gada Latvijas Dabas fonda aptuvenie dati

Bioloģiskā daudzveidība Latvijā

Grupa	Skaitis	Sugu skaits Latvijas Sarkanajā grāmatā
Sēnes	4 000	38
Augi	5 396	580
Dzīvnieki	18 047	289
Kopā	27 443	907

Realizēto projektu skaits*	Sadarbības partneris/finansētājs
10	Dānija
11	Zviedrija
1	Somija
2	Norvēģija
5	starptautiskās organizācijas
12	VARAM

*VARAM koordinētie projekti

Dabas aizsardzības projektu realizācijā ieguldīto investīciju struktūra, milj. LVL

Valsts budžets	0,04
Speciālais budžets	0,51
Dāvinājumi	0,25
programmas, fondi	2,05
divpusējā sadarbība	2,85
Kopā	

Plānotās investīcijas programmai, milj. LVL

Mērķis	2000	2001	2002	Kopā
Likumdošanas sakārtošana	79 500	10 500	2 350 000	90 000
Apsaimniekošana	2 050 000	2 350 000	110 000	6 750 000
Informatīvais nodrošinājums, apmācība	270 000	120 000	600 000	500 000
Monitorings t.sk. inventarizācija	490 000	500 000	91 000	1 590 000
Izpēte	85 000	110 000		286 000
Kopā	2 974 500	3 090 500	3 151 000	9 216 000

8.5. Gaisa aizsardzība un klimata pārmaiņas

Viena no svarīgākajām vides aizsardzības sfērām ir gaisa aizsardzība un ar to saistītās klimata pārmaiņas. Lai nodrošinātu šīs sfēras aizsardzību atbilstoši starptautiskajām normām, Latvija ir pievienojusies nozīmīgākajām atmosfēras un gaisa aizsardzības konvencijām, tādām kā ANO Vispārējā konvencija par klimata pārmaiņām, ANO EEK konvencija par gaisa piesārņojuma pārrobežu pārneši lielos attālumos un ANO konvencija par ozona slāņa aizsardzību. Līdztekus šīm konvencijām ir virkne Eiropas Savienības likumdošanas akti un stratēģijas, kas regulē konkrētus pasākumus, lai dalībvalstis īstenotu iepriekšminētās konvencijas.

Tas, ka Latvija ir šo konvenciju dalībvalsts, kā arī parakstījusi asociācijas līgumu ar Eiropas Savienību, nosaka, ka valstī ir jāveido tāda nacionālā vides aizsardzības politika, likumdošana un rīcības programmas, lai īstenotu konvenciju prasības valstī, pie kam par pamatu ņemot Eiropas Savienības nostādnes un likumdošanas aktus.

Galvenās VARAM un tās institūciju funkcijas atmosfēras un gaisa aizsardzības jautājumos ir:

- atmosfēras un gaisa aizsardzības vispārējās politikas un stratēģijas izstrādāšana un ieviešana,
- likumdošanas izstrādāšana un īstenošana,
- nacionālo programmu izstrāde un realizācija.

Klimata pārmaiņas

Īstenojot ANO Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām un tās Kioto protokola prasības ir sagatavoti divi Latvijas nacionālie ziņojumi ANO Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām (1995 un 1998) ietvaros un "Klimata pārmaiņu samazināšanas politikas plāns Latvijai" (1998). **Patlaban VARAM izstrādā attiecīgo likumdošanu un gatavo investīciju programmu.** Ņemot vērā to, ka paredzamas kopīgas programmas ar Pasaules Vides fondu, kā arī ar divpusējās sadarbības partneriem, ir sarežģīti plānot konkrētus projektus. Pamatuzdevums ir nepārsniegt 1990. gada siltumnīcas efekta gāzu emisijas, bet laikā no 2008. gada līdz 2012. gadam samazināt šo emisiju apjomus par 8%, salīdzinot ar 1990. gada emisiju apjomiem.

Siltumnīcas efekta gāzu emisijas, 1990. gads

Gāzes	Emisijas, Gg
CO ₂ emisijas (GSP koeficients -1)	24906
CH ₄ emisijas (GSP koeficients - 21)	3906
N ₂ O emisijas (GSP koeficients - 310)	6984
Kopā	35796

Saskaņā ar Kioto protokola prasībām kopīgo siltumnīcas efekta gāzu emisiju apjoms 2012. gadā nedrīkst pārsniegt 32930 Gg. Šim mērķim Pasaules Vides fonds un Pasaules Banka ir jau piešķīrusi subsīdijas:

- 2,93 milj. latu Rīgas pilsētas atkritumu izgāztuves sanācijai un biogāzes savākšanai;

un izteikusi gatavību investēt:

- 0,38 milj. latu efektīvas apgaismojuma tehnoloģijas ieviešanai Latvijā,
- 0,59 milj. latu Ludzas katlumājas un siltumapgādes tīklu modernizēšanai,
- 0,05 milj. latu Baltijas vēja enerģijas izmantošanas izpētes programmai,
- Liepājas pilsētas atkritumu izgāztuvju sanācijai un biogāzes savākšanā.

Līdz 2001. gadam nepieciešamas izstrādāt stratēģiju attiecībā uz divpusējās sadarbības līgumiem energoefektivitātes uzlabošanas jomā. Paredzēts finansēt pētījumu un stratēģijas izstrādi par potenciāli kopīgi veicamo pasākumu (*joint implementation*) iespējām Latvijā. Šajās programmās interesi piedalīties ir izteikusi Zviedrija, Nīderlande, Kanāda un Japāna.

Ozona slāņa aizsardzība

Valsts programmu "Ozona slāni noārdošo vielu izņemšana no saimnieciskās aprites Latvijā", kas tika sagatavota sadarbībā ar ANO Vides programmu, Ministru kabinets apstiprināja 1995. gadā. Šī programma tika sastādīta atbilstoši 1985. gada Vīnes konvencijas "Par ozona slāņa aizsardzību" 1987. gada Monreālas protokola "Par ozona slāni noārdošām vielām" prasībām. Programmas ietvaros paredzēts izstrādāt un ieviest atbilstošu likumdošanu un investīciju projektus dažādās nozarēs.

Jau 1997. gadā Ministru kabinets pieņēma "Ozona slāņa aizsardzības noteikumus", kuros ir noteikti ozona slāni noārdošo vielu izņemšanas termiņi, atbildīgās institūcijas un mehānismi.

Sadarbībā ar ANO Vides Programmu un Attīstības programmu 1997. gadā tika sagatavoti investīciju projekti (Institucionālā stiprināšana, Aukstumu nesēju atjaunošana un pārstrāde saldētājiekārtās, Propelentu nomaiņa aerosolu ražošanā, Pāreja uz freonus nesaturošām tehnoloģijām putoplastu ražošanā un Metilbromīda demonstrācijas projekts) kopsummā par 1,3 milj. latu. Projekti finansēšanai ir apstiprināti Pasaules vides fondā 1998. gadā. Divi no šiem projektiem kopsummā par 138 000 latu ir uzsākti 1999. gadā, šogad paredzēts uzsākt vēl divus projektus. 2000. un 2001. gadā būs jāizstrādā jauni investīciju projekti saskaņā ar jaunajiem 1997. gada Monreālas protokola labojumiem.

Ieviešot Ministru kabineta noteikumus, izmantojot Pasaules Vides fondā apstiprinātos investīciju projektus, paredzams ozona slāni noārdošo vielu patēriņa samazinājums.

Ozona slāni noārdošo vielu patēriņš Latvijā

Gads	Patēriņš, ONP tonnās
1986	6258
1997	125
2000	par 30 mazāk nekā iepriekšējā gadā
2001	par 50 mazāk nekā iepriekšējā gadā
2002	par 10 mazāk nekā iepriekšējā gadā

Gaisa aizsardzība

Lai īstenotu ANO EEK konvencijas prasības par gaisa piesārņojuma pārrobežu pārneši lielos attālumos un atbilstošās Eiropas Savienības likumdošanas prasības, 1997.-1998. gadā VARAM izstrādāja Ministru kabineta noteikumus "Par gaisa kvalitāti" un "Par gaisu

piesārņojošo vielu emisiju novērtēšanu, novēršanu, ierobežošanu un kontroli no stacionārajiem gaisa piesārņojuma avotiem”(pieņemti 1999. gadā). Šie noteikumi nosaka gaisa kvalitātes standartus, prasības gaisa kvalitātes novērtējumam, gaisu piesārņojošo vielu robežlielumus un atļauju izsniegšanas kārtību gaisa piesārņošanai.

Ievērojot konvencijas un Ministru kabineta noteikumu prasības, VARAM ir jānosaka emisiju “griesti” 2010. gadam, ko līdz tam laikam ir jāsasniedz. **Emisiju “griesti” un programma to sasniegšanai, kā arī programmas izpildes ekonomiskais pamatojums ir jāizstrādā līdz 2002. gadam.**

Patlaban pēc Pasaules Bankas finansētā projekta rezultātiem (1997 - 1998), ir noteikts, ka, lai nodrošinātu gaisa kvalitātes kontroles funkcijas, kontrolējošajām institūcijām aparatūras iegādei, speciālistu apmācībai un kontroles nodrošināšanai tuvākajos trīs gados nepieciešams ieguldīt 566100 latus, bet gaisa kvalitātes monitoringa un novērtēšanas veikšanai tuvākajos trīs gados būs nepieciešams ieguldīt apmēram 171 000 latu.

Paredzams, ka, lai uzlabotu gaisa monitoringu saskaņā ar Eiropas Savienības gaisa kvalitātes direktīvu prasībām, būs nepieciešama papildu aparatūra monitoringa veikšanai pēc 2003. gada.

8.6. Tīrās tehnoloģijas

Izstrādājot Nacionālo programmu Latvijas integrācijai Eiropas Savienībā, rūpnieciskā piesārņojuma kontrole pieskaitīta prioritārajām vides aizsardzības jomām. Ir nepieciešami būtiski ieguldījumi un tehniskā palīdzība, lai saskaņotu Latvijas likumdošanu ar ES direktīvām. Paredzēts pieņemt likumu “Par piesārņojumu” un MK noteikumus “Par integrētā piesārņojuma novēršanu un kontroli” (IPNK), kā arī noteikumus par rūpniecisko avāriju riska novēršanu un pasākumiem riska samazināšanai.

Rūpnieciskā piesārņojuma kontroles uzlabošanai:

- jāizstrādā Latvijas likumdošana rūpnieciskā piesārņojuma jomā,
- jāizveido integrēto vides atļauju izsniegšanas sistēma,
- jānodrošina labāko pieejamo tehnoloģiju izmantošana Latvijas uzņēmumos.

Aptuveni 130 lielākajiem Latvijas uzņēmumiem būs nepieciešamas integrētās vides atļaujas, kas paredz vides piesārņojuma samazināšanu, balstoties uz labāko pieejamo tehnoloģiju ieviešanu uzņēmumos. Jau šobrīd ir veikti aprēķini, ka IPNK direktīvas ieviešana vidēji vienam uzņēmumam varētu izmaksāt vairāk nekā 1 milj. latu.

Lai samazinātu kaitējuma risku videi un cilvēku veselībai kā arī lai uzlabotu uzņēmumu efektivitātes rādītājus nepieciešams veicināt tīro tehnoloģiju koncepcijas ieviešanu uzņēmumos, kas:

- paredz ražošanas procesos taupīt izejmateriālus, samazināt enerģijas patēriņu, ierobežot toksisko izejmateriālu patēriņu, samazināt toksisko atkritumu un piesārņojuma daudzumu;
- ietver produktu/preču kaitīgās ietekmes uz vidi samazinājumu visā produkta dzīves laikā;
- apkalpojošā sfērā ietver vides aizsardzības apsvērumus pakalpojumu plānošanas un realizācijas procesā.

Situācijas raksturojums 1999. gadā

VARAM tīro tehnoloģiju koncepciju līdz šim ir īstenojusi pilotprojektu veidā. Ir realizēti un tiek īstenoti pilotprojekti ar Nīderlandes, Zviedrijas, Dānijas, ASV un Somijas finansiālo atbalstu

pārtikas rūpniecības, mašīnbūves un metālapstrādes, kokapstrādes un tekstilrūpniecības uzņēmumos. Šajos projektos izmanto līdzīgu procedūru tīro tehnoloģiju ieviešanai:

- vides audita veikšana,
- uzņēmuma izvēle tīro tehnoloģiju investīciju piešķiršanai dāvinājuma veidā,
- tīro tehnoloģiju finansējuma shēmas izvēle un pieņemšana,
- tīro tehnoloģiju projekta īstenošana un rezultātu novērtējums.

Tīro tehnoloģiju projektu* sagatavošanā un realizācijā ieguldīti 4,16 milj. LVL

Izpēte	1,44 milj. LVL
Likumdošanas saskaņošana	0,02 milj. LVL
Projektu vadība	0,13 milj. LVL
Ieviešana	2,57 milj. LVL

* VARAM koordinēti projekti

Tomēr **tīrās tehnoloģijas ir privātā sektora prioritāte**, tātad to ieviešana, t.sk. investīciju piesaiste ir šī sektora kompetencē. Lai veicinātu konkurētspēju, uzņēmumu interesēs ir ieviest ISO 14001 standartu un Eiropas Savienības noteikumus "Vides pārvaldības un audita shēma". Lai gan šo standartu iegūšana ir brīvprātīga, saražotās produkcijas noiets ir lielā mērā atkarīgs no tā, vai uzņēmumi strādā saskaņā ar šiem standartiem vai nē.

VARAM uzdevums ir

- Sekmēt ISO 14001/EMAS ieviešanu Latvijas ražotnēs.
- Izglītot un informēt ražotājus.

Latvijas Vides investīciju fonds plāno tīro tehnoloģiju projektiem piešķirt līdzekļus:

2000	2001	2002
100 000 LVL	150 000 LVL	200 000 LVL

8.7. Radiācijas drošība

Galvenais uzdevums ir nodrošināt Latviju pret kodolavārijām, izveidot infrastruktūru radiācijas drošībai, uzturēt monitoringa tīklu visā valsts teritorijā, nostiprināt robežkontroli.

Stratēģijas prioritātes

- Salaspils pētnieciskā kodolreaktora slēgšana un demontāža.
- Radioaktīvo atkritumu apsaimniekošana (VU "Radons").
- Radiācijas drošības infrastruktūra.

Situācijas raksturojums 1999. gadā

Projektu statuss	Projektu skaits	Sadarbības partneris/finansētājs
Realizēti	3	Starptautiskā atomenerģijas aģentūra
	2	ES <i>Phare</i>
	1	Vācija
	2	Dānija
	1	Zviedrija
Ieviešanas stadijā	4	Starptautiskā atomenerģijas aģentūra
	1	ES <i>Phare</i>
	1	Zviedrija, Norvēģija

	1	Dānija
Izpētes stadijā	1	ES <i>DG XI</i>
Potenciālie	2	ES <i>Phare</i>

Projektu sagatavošanā un realizācijā ieguldīto investīciju struktūra, milj. LVL

Valsts budžets	0,079
Speciālais budžets	0,283
Dāvinājumi	0,654
programmas, fondi	0,696
divpusējā sadarbība	1,712
Kopā	

Nepieciešamās investīcijas stratēģijas realizācijai - 10 milj. LVL

Plānotās investīcijas stratēģijas realizācijai, milj. LVL

Programmas mērķis	Investīciju struktūra	2000	2001	2002	Kopā
Salaspils pētnieciskā reaktora likvidēšana	Valsts budžets	0,75	0,80	1,00	2,55
	Dāvinājumi	0,50	1,00	2,00	3,50
Radiācijas drošības projekti	Valsts budžets	0,15	0,20	0,25	0,60
	Dāvinājumi	0,40	0,50	0,50	1,40
Kopā		1,80	2,50	3,75	8,05

9. Investīcijas reģionālajā attīstībā

Valsts un pašvaldību reģionālās attīstības politika tiek atspoguļota valsts un pašvaldību izstrādātajos teritorijas attīstības plānos. Lai sasniegtu stratēģiskos mērķus reģionālajā attīstībā, valsts līmenī tiek izstrādāta **Latvijas Reģionālās attīstības nacionālā programma**, kuras ietvaros tiks raksturota situācija reģionālajā attīstībā, noteikti mērķi un uzdevumi gan teritoriāli, gan svarīgāko nozaru griezumā, izstrādāta programmas un apakšprogrammu struktūra, kā arī programmas pasākumu īstenošanai paredzamie resursi un kompetences sadalījums. Nacionālās programmas galvenais uzdevums ir paredzēt finansu un institucionālo resursu koncentrāciju programmas realizācijai, kā arī nodrošināt sasaisti starp plānošanu un tās realizācijas mehānismiem nacionālajā, reģionu un pašvaldību līmenī.

Vienlaicīgi ar nacionālo programmu tiek izstrādātas un realizētas šīs programmas apakšprogrammas:

- **Latvijas Lauku attīstības programma** (apstiprināta MK un LR Saeimā 1998.g.),
- **Latvijas pierobežas reģionu attīstības stratēģija** (projekts jāiesniedz izskatīšanai MK 2000.g. sākumā),
- **Latvijas mazo ostu attīstības programma** (izstrādāta un izskatīta MK 1998.g.).

Starptautiskās sadarbības ietvaros tiek realizēti:

- projekta "Vīzija un stratēģija attīstības zonai Tampere-Helsinki-Tallina-Rīga" apakšprojekti
 - Vidzemes josta,
 - Ziemeļu stīga,
- *Phare* Pārrobežu sadarbības programmas un *INTEREG II C* finansētie projekti:
 - *VIA Baltica* telpiskās attīstības zona,
 - Baltijas palete,
 - Ilgtspējīga telpiskā attīstība un ostu tīkls jahtu tūrismam Baltijas jūras reģionā, kuri tiks pabeigti 2000. gadā ar rīcības programmas izstrādi.

9.1. Latvijas lauku attīstības programma

Programmas mērķis ir radīt integrētas, daudzveidīgas un ilgtspējīgas lauku attīstības priekšnoteikumus. Galvenie uzdevumi šī mērķa īstenošanai:

- kāpināt Latvijas lauksaimniecības konkurētspēju un eksporta potenciālu, sekmēt dabas resursu saudzējošas lauksaimnieciskās un mežsaimnieciskās ražošanas un pārstrādes attīstību;
- atbalstīt neluksaimniecisku uzņēmējdarbību un pakalpojumu sektoru kā lauku ekonomikas svarīgu sastāvdaļu, kas rada jaunas (alternatīvas) darbavietas, nodarbošanos un ienākumus ārpus lauksaimnieciskās ražošanas un pārstrādes, un veicina naudas ieplūšanu laukos;
- veicināt kapitālieguldījumu novirzīšanu uz laukiem un infrastruktūras attīstību;
- veicināt vājāk attīstītu novadu un reģionu attīstību;
- saglabāt lauku apdzīvotību, lauku vidi un ainavu sabiedrības atpūtai, tūrismam, nākamajām paaudzēm;
- sagatavot Latviju ES Strukturālo un Kohēzijas fondu līdzekļu izmantošanai, detalizējot lauku attīstības programmu un izstrādājot projektus, kas apliecinātu Latvijas gatavību efektīvi izmantot šos līdzekļus u.c.

Lauku attīstības programmas struktūra nosaka, ka ministrijas ir atbildīgas par atsevišķām darbības sfērām. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija ir atbildīga par:

- bīstamo atkritumu apsaimniekošanas sistēmas izveidi;
- pasākumu realizāciju Nacionālā plānojuma ietvaros;
- pasākumiem Latvijas reģionālās attīstības nacionālās programmas ietvaros;
- Latvijas apdzīvoto vietu ūdensapgādes un notekūdeņu apsaimniekošanas sistēmas izveidi programmas "800+" ietvaros;
- sadzīves atkritumu apsaimniekošanas sistēmas izveidi programmas "500-" ietvaros;
- lauku tūrismu.

VARAM prioritātes

- Infrastruktūras modernizācija - vides aizsardzības infrastruktūras veidošana laukos.
- Teritorijas attīstības plānošana
- Lauku tūrisms.
- Vides un kultūrvēsturiskā mantojuma aizsardzība.

Nepieciešamās investīcijas programmas realizācijai

Saskaņā ar 1999. gada 26. janvārī Ministru kabinetā zināšanai pieņemto "Pārskatu par mērķprogrammu izstrādi un rīcību izpildes gaitu Latvijas Lauku attīstības programmas realizācijā", finansējums paredzēto pasākumu īstenošanai 1998. un 1999. gadā sastādīja:

Nacionālais finansējums, LVL			
1998. gads		1999. gads	
Nepieciešamais	Piešķirtais	Nepieciešamais	Piešķirtais*
29 795 097	24 036 995	49 003 763	35 050 162

*tiks precizēts atbilstoši grozījumiem 1999. gada valsts budžetā.

VARAM atbalsts lauku attīstības pasākumu realizācijai 1998. gadā no kopējā finansējumu sastādīja 15,4%, tajā skaitā vides aizsardzībai 97,8%, reģionālajai attīstībai un lauku tūrismam 2,2% un būvniecībai 0,1%. 1999. gadā VARAM lauku attīstības sekmēšanai bija paredzējusi finansējumu 15,0% apmērā no visa programmas finansējuma, tajā skaitā attiecīgi

vides aizsardzībai 98,1%, reģionālajai attīstībai un lauku tūrismam 1,9%, būvniecībai laukos 0%.

Lauku attīstības veicināšanai tiek piesaistīti un izmantoti arī citi finansu avoti un fondi: starptautisko finansu institūciju kredīti, ES programmas un fondi, divpusējā sadarbība, dāvinājumi, ziedojumi u.c.

Jāatzīmē, ka tomēr programmas pilnvērtīgai realizācijai finansējums ir nepietiekošs, sevišķi tas attiecas uz investīcijām pašvaldību līmeņa attīstības plānu realizācijai.

Lauku attīstības veicināšanas mērķu īstenošanai pašlaik ir cerīgs ES piedāvātais pirmsiestāšanās finansu instruments *SAPARD*, kurš paredz finansiālu atbalstu lauksaimniecības sektora un lauku attīstībai. Laika posmā no 2000. līdz 2006. gadam Latvija var saņemt 21,8 milj. eiro gadā, nodrošinot līdzfinansējumu vismaz 25% apmērā no kopējā finansējuma. Ņemot vērā Eiropas Komisijas veikto *SAPARD* indikatīvo sadalījumu, 2000. gadā Latvijai jālīdzfinansē vismaz 4,42 milj. latu.

9.2. Latvijas pierobežas reģionu attīstības stratēģija

Pašreiz Latvijas valsts pierobežas reģionu veido 119 pašvaldības: 8 pilsētas, 6 pilsētas ar lauku teritoriju un 105 pagasti. Kopējā pierobežas reģiona platība ir 12 755 km², kas ir 19,7% no valsts teritorijas, bet kopējais iedzīvotāju skaits ir 175 tūkstoši jeb 7,1% no iedzīvotāju kopskaita. Vēsturiski ir izveidojies, ka sociāli ekonomiskās attīstības nosacījumi, t.sk. bāzes infrastruktūra pierobežas reģionos ir vājāk attīstīta. Ir nepieciešams radīt apstākļus valsts pierobežas reģionu līdzsvarotai attīstībai un samazināt pierobežas un nomales novietojuma negatīvās ietekmes.

Pierobežas reģionu attīstības stratēģijas mērķis ir:

- nodrošināt līdzvērtīgas attīstības iespējas, salīdzinot ar citiem valsts reģioniem;
- novērst nelabvēlīgo faktoru ietekmi un mazināt nomales novietojuma efektu;
- radīt pamatu vietējo īpatnību un telpiskās diferencēšanās radīto atšķirību ievērošanai;
- paaugstināt vietējo pašvaldību atbildību par ilgtspējīgas attīstības plānošanu;
- sagatavot priekšnoteikumus veiksmīgai pārrobežu sadarbībai.

Stratēģijas prioritātes

- Izvērtēt pierobežas reģionu problēmas reģionālās attīstības kontekstā.
- Veicināt pārrobežu sadarbības programmu izstrādi rajonu un plānošanas reģionu attīstības plānu ietvaros.
- Sekmēt finansu līdzekļu piesaisti pārrobežu sadarbības projektu realizācijai.

Līdzekļus stratēģijas realizācijai īpaši Latgales un Zemgales reģionā, ko Ministru kabinets Latvijā ir noteicis kā ES *Phare* 2000 programmas mērķreģionus, varētu piesaistīt no šīs programmas. Sociālekonomiskās attīstības veicināšanai no ES *Phare* programmas tiks piešķirti 10 milj. eiro gadā. Finansējuma sadalījums starp reģioniem tiks sadalīts pamatojoties uz konkurences principu, kā arī ņemot vērā iekšzemes kopprodukta rādītāju, iedzīvotāju skaitu, teritorijas ģeogrāfisko lielumu, reģiona specifiskās problēmas u.c. kritērijus.

9.3. Latvijas mazo ostu attīstības programma

Latvijas mazo ostu attīstības programma paredz veicināt piekrastes reģionu attīstību, sekmējot to veidošanos par dinamiskām, saimniecisko aktivitāti rosinošām teritorijām.

Stratēģijas prioritātes

- Identificēt un novērtēt pastāvošās problēmas mazo ostu funkcionēšanas sistēmā.
- Sagatavot priekšlikumus valsts pārvaldes institūcijām, kas iezīmētu turpmākās Latvijas mazo ostu attīstības politikas vadlīnijas.
- Izstrādāt mazo ostu attīstības ilgtermiņa plānus, nodrošināt biznesa plānu sastādīšanu, kas paredz kravu plūsmu dažādošanu ostās un tūrisma attīstību attiecīgajā reģionā.
- Vides prasību nodrošināšana ostās:
- piesārņojuma kontrole un piesārņojuma seku novēršana,
- ostas infrastruktūras objektu attīstība (ekoloģiski drošas kuģu iekraušanas iekārtas, naftu saturošu ūdeņu attīrīšanas iekārtas).

Situācijas raksturojums

Latvijas mazo ostu darbība sniedz būtisku pozitīvu efektu gan reģiona ekonomikas attīstībā, gan reģionālajā attīstībā vispār: 1997. gadā ostu uzņēmumi nodokļos gan valsts, gan pašvaldību budžetos iemaksāja gandrīz 11 milj. latu, bet ar ostām saistītie uzņēmumi, kas atrodas ārpus ostas teritorijas - aptuveni 2 milj. latu. Šajā sfērā nodarbināti aptuveni 12000 cilvēku.

Osta	Piestātņu skaits	Garums, m	Dziļums, m	Izmantošana
Salacgrīva	6	30 - 128,6	4,0 - 5,5	kravas kuģi, zvejas kuģi, jahtas, remonts
Roja	8	35 - 170	2,0 - 4,5	zvejas kuģi, degvielas kuģi, sauskraavu kuģi, jahtas
Engure	3	33 - 38	3,5	zvejas kuģi, kuģu remonts, jahtas
Skulte	6	14 - 75	1,5 - 5,5	zvejas kuģi, kravas kuģi, remonts
Lielupe	4	76 - 103	3 - 4,8	zvejas kuģi, kuģu remonts
Mērsrags	4	40 - 120	4,0 - 5,0	zvejas kuģi, kravas kuģi
Pāvilosta	6	50 - 130	2,0 - 4,0	zvejas kuģi, kravas kuģi, jahtas

Programmas sagatavošanā ieguldītie līdzekļi, LVL

Ostu attīstības fonds	22 846	
Valsts budžets	1 000	
Kopā		23 846

Nepieciešamās finanses ostu attīstībai

Latvijas mazo ostu attīstības programma ir iekļauta Nacionālajā attīstības plānā.

Nepieciešams ir finansējums:

- ostu attīstības plānošanas jautājumu risināšanai (jahtu piestātņu plānošana, ostu kravu laukumu plānošana u.c.),
- ostu tehniski ekonomisko rādītāju izstrādei/apkopošanai,
- informatīvo materiālu sagatavošanai,
- vides prasību nodrošinājumam ostās:
- sateču ūdeņu uzkrāšanas ierīcēm - 24 000 LVL,
- bunkurēšanas ierīcēm - 75 000 LVL,
- avārijas seku likvidācijas aprīkojumam - 100 000 LVL,
- atkritumu transportēšanai no mazajām ostām uz Rīgu - 70 000 LVL.

Katrai ostai ir izstrādāts dokuments "ostu pase" kas fiksē valsts īpašuma parametrus un to tehnisko stāvokli, pamatojoties uz kuru tiktu noteikts katrai ostai nepieciešamais finansēšanas apjoms no Ostu attīstības fonda. Šis jautājums tiek risināts Satiksmes ministrijā.